Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind participarea Comunității în cadrul Programului comun de cercetare și dezvoltare la Marea Baltică (BONUS-169) derulat de mai multe state membre

COM(2009) 610 final – 2009/0169 (COD)

(2011/C 18/20)

Raportor general: **dl RETUREAU**

La 12 noiembrie 2009, în conformitate cu articolele 169 și 172 alineatul (2) din Tratatul de instituire a Comunității Europene, Consiliul a hotărât să consulte Comitetul Economic și Social European cu privire la

Propunerea de decizie a Parlamentului European și a Consiliului privind participarea Comunității în cadrul Programului comun de cercetare și dezvoltare la Marea Baltică (BONUS-169) derulat de mai multe state membre

COM(2009) 610 final – 2009/0169 (COD).

La 15 decembrie 2009, Biroul Comitetului a însărcinat Secțiunea pentru piața unică, producție și consum cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă.

Având în vedere caracterul urgent al lucrărilor, Comitetul Economic și Social European a hotărât, în conformitate cu dispozițiile articolului 57 din Regulamentul de procedură, să-l numească pe dl RETUREAU raportor general, în cadrul celei de-a 462-a sesiuni plenare din 28 și 29 aprilie 2010 (ședința din 29 aprilie) și a adoptat prezentul aviz cu 140 voturi pentru, 4 voturi împotrivă și 3 abțineri.

1. **Concluzii și recomandări**

1.1 Marea Baltică se confruntă cu mari probleme: este vorba de o zonă afectată de fenomenele legate de schimbările climatice și de poluarea provocată de activitățile umane, dar și de una strategică din punctul de vedere al activităților economice și sociale, prin natura și numărul locurilor de muncă ce depind de ea. Conservarea acesteia este fundamentală pentru generațiile actuale și viitoare, iar guvernarea sa trebuie să se realizeze în mod concertat cu toate statele și populațiile din jur.

1.2 Dar nu se precizează dacă partenerii sociali naționali și europeni din aceste sectoare vor fi bine integrați în procedurile de consultare a părților interesate efectuată de consorțiul Bonus. Comitetul insistă în favoarea precizării clare a acestui lucru.

1.3 Este necesară implicarea actorilor societății civile în sistemul de guvernare a acestor platforme de consultare și a Forumului pentru cercetare sectorială integrată, în special a partenerilor sociali europeni și naționali interesați; de asemenea, este necesar ca proiectele C&DT din cadrul programului BONUS-169, care implică cercetători din domeniul științelor sociale, să întreprindă cercetări-acțiuni care să includă abordarea părților implicate în procesul de gestionare a locurilor de muncă și a competențelor în sectoarele prevăzute de program.

1.4 EIDD-urile (studiile de impact în domeniul dezvoltării durabile) ar putea reprezenta un instrument util și eficient, care să ajute la luarea deciziilor privind selecționarea și punerea în aplicare a proiectelor C&DT din cadrul programului BONUS-169, pentru ca acestea să poată ține seama de cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile prin implicarea unui număr semnificativ de actori ai societății civile, pe măsura importanței provocărilor legate de aceste trei dimensiuni.

1.5 Or, nu putem să nu constatăm că analiza de impact realizată în cadrul programului Bonus-169 prezintă deficiențe chiar în ceea ce privește luarea în considerare a dimensiunii sociale și de ocupare a forței de muncă, cu atât mai mult cu cât actorii societății civile (și în special organizațiile sindicale și partenerii sociali europeni) nu au participat la procesul de elaborare a programului.

1.6 Participarea actorilor societății civile poate fi structurată în jurul a cel puțin două tipuri de acțiuni:

a) îmbunătățirea difuzării informațiilor, a culegerii acestora și gestionării contribuțiilor actorilor societății civile din țările implicate în programul Bonus-169, precum și mecanismele de schimb de informații. Pentru aceasta, sunt necesare asigurarea transparenței în materie de recunoaștere și utilizare a contribuțiilor ansamblului actorilor implicați ai societății civile, inclusiv partenerii sociali europeni, și asigurarea unui schimb de informații corespunzătoare;

b) integrarea conținutului chestiunilor ridicate de ansamblul actorilor implicați ai societății civile, inclusiv partenerii sociali europeni, în dezbateri și analize. Provocarea ar consista în propunerea unui proces care să aibă un impact concret asupra elaborării și punerii în aplicare a programului Bonus-169, luând în considerare cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile (de mediu, socială și economică).

1.7 Comitetul își reiterează sprijinul față de program, de modalitățile de finanțare a acestuia, menite să aducă mijloace noi și dedicate programului Bonus-169 și nu doar să îi aloce acestuia mijloacele existente, cu excepția cazului în care este vorba de instrumente de cercetare deosebit de adecvate scopurilor scontate, care ar fi alocate în întregime pe o perioadă determinată și cu un buget limitat.

1.8 Cercetarea în Marea Baltică se justifică prin faptul că aceasta este înconjurată de un număr important de state membre afectate de intensa poluare acumulată de-a lungul erei industriale și care continuă și astăzi, făcând din aceasta una din cele mai poluate mari spații acvatice din lume, ceea ce ar putea pune în pericol numeroase activități industriale și artizanale, dat fiind că zonele cele mai dense în termeni de populație și activități se află pe coastă. Comitetul consideră că toate țările afectate, inclusiv, după caz, Federația Rusă, ar trebui să se implice în cercetare și să-și aducă contribuția, după posibilități, având în vedere situația efectivă în raport cu țările slab populate și cu țările terțe.

2. **Propunerile Comisiei**

2.1 Al șaptelea Program-cadru al Comunității Europene din 20 decembrie 2006 pentru activitățile de cercetare, dezvoltare tehnologică și demonstrație stabilește orientările regionale 2007-2013 în jurul a patru mari tipuri de activități: „Cooperare", „Idei", „Resurse umane" și „Capacități".

2.2 Decizia Parlamentului European și a Consiliului din 29 octombrie 2009 privind participarea Comunității la un program comun de cercetare și dezvoltare în Marea Baltică (BONUS-169), derulat de mai multe state membre, aplică acest cadru problematicii Mării Baltice și fixează obiectivele și detaliile finanțării punerii în aplicare a proiectului.

2.3 Pentru a-și atinge obiectivele, BONUS-169 este implementat în două etape distincte:

a) o etapă strategică inițială, cu durata de doi ani, timp în care vor fi instituite platforme adecvate de consultare pentru implicarea activă a părților interesate, se va pregăti o agendă de cercetare strategică și vor fi extinse și dezvoltate în detaliu modalități precise de implementare;

b) o etapă de implementare, cu durata de cel puțin 5 ani, pe parcursul căreia vor fi lansate cel puțin trei cereri comune de propuneri în vederea finanțării proiectelor BONUS-169 selectate strategic, care vizează în mod specific obiectivele inițiativei;

2.4 Temele se vor baza pe agenda de cercetare strategică a BONUS-169, vor respecta pe cât posibil foaia de parcurs stabilită și vor include activități de cercetare, dezvoltare tehnologică, precum și de formare și/sau diseminare.

2.5 Una din primele faze ale proiectului BONUS-169 a constat într-o amplă consultare a publicului. A fost creată o pagină web în acest scop, au fost realizate analize de impact și au fost consultate ONG-urile. Aceste consultări erau necesare și trebuie continuate în faza de punere în aplicare a proiectelor. Actorii societății civile menționați mai sus trebuie să participe la controlul gestionării fondurilor și la evoluția proiectelor, pentru ca acestea să fie puse în practică în mod adecvat, cu scopul de „a investi mai mult și mai bine în cunoștințe în beneficiul creșterii economice și al ocupării forței de muncă" [1], așa cum prevede Strategia de la Lisabona revizuită. Articolul 5 al Deciziei Parlamentului European și a Consiliului din 29 octombrie 2009 precizează că GEIE BONUS, însărcinat cu gestionarea BONUS-169, răspunde în fața Comisiei în numele Comunității. Potrivit articolului 13, Comisia comunică Parlamentului și Consiliului concluziile evaluării activităților întreprinse în cadrul BONUS-169. Așadar, CESE nu poate exercita decât un control *a posteriori* și nu dispune de posibilitatea de a-și exprima opinia asupra desfășurării proiectelor BONUS-169.

2.6 Punctul 1 din Anexa 1 a deciziei stabilește obiectivele BONUS-169. Chiar dacă litera d) prevede „instituirea de platforme adecvate de consultare a părților interesate în care sunt reprezentate toate sectoarele relevante", niciunul dintre obiective nu face referire la obiectivele socioeconomice ale proiectului, nici la importanța acestuia pentru evoluția ocupării forței de muncă în jurul Mării Baltice.

2.7 Anexa 2 este esențială, întrucât aceasta stabilește organele de gestionare a proiectului BONUS-169. Punctul 4 prevede crearea unui comitet consultativ compus din oameni de știință de prestigiu internațional, reprezentanți ai părților interesate și ai societății civile care au interese în aceste sectoare. În acest cadru, reprezentanții lucrătorilor și angajatorilor, ai ONG-urilor și asociațiilor vor avea un drept de supraveghere și control și vor putea formula propuneri în legătură cu proiectul BONUS-169.

2.8 Programul se înscrie într-o perspectivă pe termen lung, a cărui durată poate fi aceeași cu punerea în practică a acțiunilor comune.

2.9 Al doisprezecelea considerent al deciziei indică faptul că inițiativa BONUS-169 se intersectează cu o serie de programe de cercetare comunitare relaționate care privesc mai multe activități umane cu impact cumulat asupra ecosistemului, precum pescuitul, acvacultura, agricultura, infrastructura, transporturile, formarea și mobilitatea cercetătorilor, precum și cu aspecte socioeconomice.

2.10 Structurarea în două faze a programului trebuie să permită „asigurarea utilizării eficiente și asimilării rezultatelor în perspectiva măsurilor de politică și de administrare a resurselor în cadrul mai multor sectoare economice".

[1] COM(2009) 610 final, pt. 1.4

2.11 De asemenea, ne putem întreba dacă analiza de impact face referire la implicațiile economice și sociale în cadrul analizării posibilelor consecințe economice, de mediu și sociale (punctul 5, extrem de limitat totuși în ceea ce privește aspectele sociale și de mediu). Anumite opțiuni ar permite „sprijinirea altor sectoare economice, cum ar fi infrastructurile maritime, minele, parcurile de instalații eoliene, transporturile, pescuitul, întreprinderile petroliere, de gaze sau de telecomunicații, în adoptarea celor mai adecvate comportamente pentru protecția mediului și a ecosistemului lor". Această parte a analizei este total insuficientă (necesită dezvoltare), dar indică în mod clar orientarea generală pe care se va baza faza strategică a programului.

2.12 Cele trei proiecte care vor fi selecționate și puse în practică de către GEIE BONUS vor trebui să ia neapărat în considerare provocările sociale și umane legate de schimbările climatice în zonele de coastă ale Mării Baltice. Într-adevăr, acestea ar putea provoca deplasări ale populației, care vor avea consecințe sociale și repercusiuni asupra ocupării forței de muncă ce ar trebui anticipate, așa cum amintește Avizul din proprie inițiativă al CESE privind dezvoltarea durabilă a zonelor de coastă, din 13 octombrie 2009. Dreptul muncii din anumite sectoare de activitate, cum ar fi pescuitul și transporturile maritime ar putea evolua. Comisia Europeană trebuie să țină seama de acești factori și să prevadă, în evaluarea și orientarea proiectelor, un capitol separat privind formarea și reconversia, cu ajutorul actorilor societății civile și al CESE.

2.13 UE va lucra direct cu GEIE BONUS (rețea de organisme baltice pentru finanțarea științei cu sediul la Helsinki, Finlanda), care reprezintă structura de executare specializată a programului BONUS-169 și care se va ocupa de repartizarea, gestionarea, monitorizarea și raportarea utilizării contribuției comunitare și a contribuțiilor financiare ale statelor membre.

2.14 BONUS-169 se administrează de către BONUS GEIE prin intermediul secretariatul acestuia. BONUS EEIG înființează următoarele structuri în vederea administrării BONUS-169: Comitetul director, Secretariatul, Comitetul consultativ, Forumul cercetării sectoriale și Forumul coordonatorilor de proiect.

2.14.1 Comitetul consultativ va sprijini Comitetul director și Secretariatul. Acesta va fi compus din oameni de știință de prestigiu internațional, reprezentanți ai părților interesate relevante, incluzând, de exemplu, turismul, energiile regenerabile, pescuitul și acvacultura, transportul maritim, furnizorii de biotehnologie și tehnologie și incluzând atât organizații industriale, cât și organizații ale societății civile care au interese în aceste sectoare, alte programe de cercetare a Mării Baltice integrate și alte mări regionale europene.

2.14.2 Consiliul consultativ va oferi consiliere independentă, orientări și recomandări în ceea ce privește chestiunile legate de știință și politică ale BONUS-169. Aceasta include consiliere cu privire la obiectivele, prioritățile și direcția BONUS-169, modalitățile de consolidare a performanțelor BONUS-169 și calitatea rezultatelor cercetării sale, consolidarea capacităților, lucrul în rețea și relevanța activității pentru atingerea obiectivelor BONUS-169. Acesta va oferi, de asemenea, sprijin privind utilizarea și diseminarea rezultatelor BONUS-169.

2.14.3 În plus, Comitetul consultativ BONUS, cuprinzând o serie de părți interesate precum HELCOM, ICES, DG MARE, WWF și Asociația Agricultorilor Finlandezi, a avut de asemenea un rol primordial în elaborarea planului științific și a strategiei de implementare a BONUS-169.

2.15 Prezentarea revizuită a agendei de cercetare a BONUS-169 înaintată Direcției Generale Cercetare în iunie 2009 se bazează în mare măsură pe activitatea și consultările efectuate pentru inițiativa inițială BONUS-169.

2.16 Este prevăzut ca, pe parcursul etapei strategice a programului, să se deruleze un program extensiv și cu caracter strategic de consultări cu părțile interesate, adresându-se părților interesate din alte sectoare relevante precum agricultura, pescuitul, acvacultura, transporturile și gestionarea apelor.

2.17 Platformele de consultare a părților interesate

2.17.1 Pe baza unei analize complete a părților interesate relevante în ceea ce privește BONUS-169 în context local, național, regional și european, vor fi instituite platforme și mecanisme de consultare a părților interesate, având ca scop consolidarea și instituționalizarea implicării părților interesate din toate sectoarele relevante pentru identificarea deficiențelor critice, stabilirea temelor de cercetare prioritare și consolidarea adoptării rezultatelor cercetării. Aceasta va include participarea oamenilor de știință, inclusiv din alte domenii ale științelor naturale non-marine pertinente și din domeniul disciplinelor științelor sociale și economice pentru a asigura multidisciplinaritatea necesară pentru dezvoltarea agendei de cercetare strategică, a viziunii strategice a acesteia și a priorităților de cercetare.

2.17.2 Va fi creat un forum al sectorului de cercetare (un organism format din reprezentanți ai ministerelor și ai altor actori din domeniul cercetării și guvernanței sistemului Mării Baltice) ca un organism permanent în sprijinul programului, responsabil pentru discutarea planificării programului, a rezultatelor și a necesităților în materie de cercetare, emergente din perspectiva procesului de luare a deciziilor. Acest forum va facilita și va determina progresul integrării pan-baltice a cercetării, inclusiv utilizarea în comun și planificarea capacităților de infrastructură, va sprijini procesul de identificare a necesităților de cercetare, va determina progresul în utilizarea rezultatelor cercetării și va facilita integrarea fondurilor pentru cercetare.

2.18 Provocările cu care se confruntă studiile de impact privind dezvoltarea durabilă.

2.18.1 Studiile de impact privind dezvoltarea durabilă (EIDD sau SIA, în engleză) reprezintă un instrument politic esențial pentru evaluarea consecințelor politicilor și măsurilor din cadrul celor trei piloni ai dezvoltării durabile (economic, social și de mediu).

2.18.2 Comisia Europeană a realizat și utilizat aceste EIDD, în special în cadrul negocierilor de acorduri comerciale (dar și, în mod mai informal, în cadrul negocierilor pentru adoptarea Regulamentului REACH și a directivelor din Pachetul „Energie-Climă"); acestea reprezintă un punct de referință esențial pentru consultarea și luarea în considerare a pozițiilor și exigențelor actorilor societății civile.

2.18.3 A fost creată o serie de indicatori în sprijinul EIDD:

— indicatori ai Băncii Mondiale și ai Comisiei pentru dezvoltare durabilă a ONU (CDD) pentru pilonul economic;

— indicatori ai CDD (Comisia pentru dezvoltare durabilă a ONU) și ai OIM pentru pilonul social, care include munca decentă;

— indicatori ai PNUE, ai Agenției europene pentru protecția mediului și ai CDD pentru pilonul de mediu.

2.18.4 O comunicare a Comisiei Europene ([2]) privind EIDD a introdus un cadru complet pentru studiile de impact în toate domeniile de acțiune ale Comisiei Europene, în special negocierile și acordurile comerciale. În martie 2006, un ghid metodologic elaborat de DG Comerț exterior a formalizat studiile de impact dedicate negocierilor și punerii în aplicare a acordurilor comerciale dintre Uniunea Europeană și țările terțe.

2.18.5 Aceste EIDD pot fi utilizate în cadrul unei abordări consultative a actorilor semnificativi și reprezentativi ai societății civile.

3. **Observații generale**

3.1 În 2009, CESE și-a exprimat opinia în favoarea simplificării modului de guvernanță prevăzut. De asemenea, a propus, în Avizul său exploratoriu privind cooperarea macroregională: extinderea Strategiei pentru Marea Baltică la alte macroregiuni din Europa ([3]), înființarea unui Forum al societății civile din regiunea Mării Baltice pentru facilitarea dezbaterii publice și sensibilizarea opiniei publice în ceea ce privește punerea în aplicare a strategiei.

3.2 Într-un proces de guvernanță globală macroregională, este esențială comunicarea privind proiectele și realizarea de studii de impact al proiectelor asupra populației și asupra ocupării forței de muncă. Este necesară asocierea, prin crearea de rețele transfrontaliere, a organizațiilor omoloage din diferitele state membre, cum ar fi sindicatele, asociațiile de consumatori și organizațiile locale și voluntare, pentru constituirea unei societăți civile competente în ceea ce privește problematica socioeconomică a zonei Mării Baltice. Beneficiarii rezultatelor proiectelor de cercetare trebuie să fie populația și lucrătorii. Este important să se anticipeze necesitățile de formare viitoare, în special în perspectiva schimbărilor cu care se va confrunta regiunea în viitorul apropiat, ca o consecință a situației actuale a resurselor și a schimbărilor climatice.

3.3 Punctul 2.2.2 al Comunicării, consacrat părților interesate nu precizează natura acestor părți interesate, cu excepția accentului pus pe participarea cercetătorilor. Acest punct ar trebui să menționeze importanța societății civile în punerea în practică a acestor platforme de consultare, inclusiv rolul util al partenerilor sociali ai CESE și cel al comitetelor europene de dialog social sectorial afectate de programul BONUS-169.

3.4 Rolul util al partenerilor sociali europeni ar trebui să fie recunoscut în sistemul de guvernanță al programului BONUS-169.

3.5 Pentru a optimiza rolul partenerilor sociali și civili, ar fi utilă includerea în lucrările platformelor de consultare a unor programe de formare a reprezentanților acestora, finanțate printr-o linie bugetară.

4. **Observații complementare**

4.1 Este vorba de un program pentru stimularea cercetării în domeniul depoluării Mării Baltice și pentru îmbunătățirea coordonării internaționale a cercetătorilor.

4.2 Prin urmare, este clar că acest program de cercetare are implicații directe cu privire la:

— țesutul economic și industrial al bazinului Mării Baltice;

— schimbările sectoriale (intra și intersectoriale);

— tipurile de locuri de muncă, competențele necesare și, probabil, necesitatea pe termen mediu ca unii lucrători să își schimbe locul de muncă sau să își asume modificări importante.

4.3 CESE formulează următoarele propuneri, care urmăresc două obiective:

— ca programul BONUS-169 să țină seama de repercusiunile sociale și profesionale, necesitățile de noi competențe și perimarea altor competențe utilizate în prezent; ca, în măsura posibilului, aceste repercusiuni să fie anticipate (prin previziune și acțiuni pentru reorientarea anumitor grupuri către noi profesii);

— ca măsurile de stimulare a efectelor pozitive și de atenuare a efectelor negative să fie elaborate în cooperare cu reprezentanții societății civile.

([2]) COM(2002) 276 final.
([3]) JO C 318, 23.12.2009, p. 6.

4.4 Pentru îndeplinirea acestor două obiective, se formulează o dublă propunere:

a. integrarea deplină a reprezentanților economici și sociali;

b. realizarea unui studiu de impact, nu după modelul studiilor de impact interne utilizate de Comisie, ci după modelul EIDD (inclusiv aducând unele îmbunătățiri).

4.4.1 integrarea deplină a reprezentanților economici și sociali (a)

— integrarea partenerilor sociali europeni și naționali din „țările participante", așa cum se semnala mai sus, într-un forum al cercetării sectoriale;

— de asemenea, precizarea „mecanismelor de consultare" ale platformei de consultare a părților interesate: dacă este vorba de o simplă rețea online sau de o informare periodică, aceasta nu va duce la niciun rezultat.

  — multitudinea de voci generează o cacofonie; așadar este necesară organizarea acestei voci „societale";

  — se poate propune constituirea unui grup de lucru restrâns în cadrul partenerilor sociali și economici, care să lucreze în mod concertat și comun și să aducă o voce comună complementară celei a cercetătorilor;

  — se poate merge încă și mai departe, propunând ca acest grup de lucru să reprezinte o referință pentru elaborarea studiului de impact (participarea la comitetul directiv al studiului) și să prezinte un aviz consultativ Comisiei Europene. Studiul de impact trebuie să fie dat publicității, împreună cu rapoartele publice în „țările participante".

4.4.2 Realizarea unui studiu de impact, nu după modelul studiilor de impact interne utilizate de Comisie, ci după modelul EIDD (b).

— propunerea ca studiul de impact să fie efectiv un studiu de impact privind dezvoltarea durabilă și să includă elemente sociale, economice și de mediu;

— în special, să nu se piardă din vedere integrarea elementelor referitoare la ajustările economice și industriale, precum și la evoluțiile în materie de ocupare a forței de muncă; de exemplu, studiul ar putea include elemente cum ar fi:

  — cartografiere a profesiilor exercitate în jurul Mării Baltice;

  — identificarea profesiilor aflate în pericol (care ar putea dispărea) și a celor cu un puternic potențial de dezvoltare, în funcție de diversele agende de cercetare;

  — de asemenea, identificarea capacităților în materie de evoluție a competențelor: niveluri de cunoaștere, posibilități de adaptare a noilor cunoștințe/know-how-uri, existența unor filiere locale de ucenicie/formare;

  — integrarea locurilor de muncă care țin de industria reorientată și prospectivă.

— Aceste elemente constituie pregătirea unei GPEC [4] teritoriale și nu pot rămâne în „vase necomunicante" între cercetători.

Bruxelles, 29 aprilie 2010

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Mario SEPI

[4] Gestionarea previzională a locurilor de muncă și a competențelor permite o mai bună anticipare a adaptării competențelor la locurile de muncă, un mai bun control al consecințelor schimbărilor tehnologice și economice, o mai bună sinteză între factorii de competitivitate, organizarea calificativă și dezvoltarea competențelor lucrătorilor, o mai bună gestionare a carierelor, o reducere a riscurilor și costurilor provocate de dezechilibre și o mai bună selecționare și programare a măsurilor de adaptare necesare (www.wikipedia.org).